BAŞYAZI

Türkiye'nin **sürdürülebilir büyüme** hızını artırmanın yolu

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
TOBB Başkanı
Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği (Eurochambres) Başkan Yardımcısı
İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi
baskanlik@tobb.org.tr

Ekonomide yüksek ve sürdürülebilir büyümenin üç ayağı bulunuyor; fiyat istikrarı, finansal istikrar ve yapısal reformlar. Bu alanlarda ne kadar ilerleme sağlanırsa tüm ekonominin ve şirketlerin uluslararası fon girişine bağımlılığı da o kadar azalır. Yapısal reform alanlarında kaydedilecek ilerlemelerse Türkiye'nin potansiyel ve sürdürülebilir büyüme hızını daha da artırır.

2013'ün ilk çeyreğini geride bıraktık. İlk çeyrekte "Ekonomi toparlanmaya başladı mı?" veya farklı bir ifadeyle "Yavaş büyüme dönemi devam ediyor mu?" diye baktığımızda, mevcut veriler ışığında net bir şekilde bu sorulara yanıt vermek zor gözüküyor.

Öncü göstergeler yurt içi talepte ılımlı ölçüde bir artışa işaret ediyor. İç piyasaya yapılan beyaz eşya ve otomobil satışları, tüketici güven endeksi, inşaat yatırımlarına ilişkin göstergeler, tüketim ve yatırım mallarının üretim ve ithalatları önceki çeyreğe göre artış gösterdi.

Yurt içi talepteki artışa paralel olarak ithalat talebinde canlanma yaşandı. Bunun sonucunda dış ticaret ve cari işlemler dengesinde bir miktar bozulma gerçekleşti. Ancak bozulma sınırlı kaldı. Emtia fiyatlarının yatay seyri, iktisadi faaliyetteki artışın cari işlemler açığına yansımasını sınırlıyor. Öte yandan cari açığın finansmanında kısa vadeli borçlanmaların payı artış göstermeye devam etti.

2012 yılında bir miktar zayıflayan bütçe performansı, iç talepteki kısmi toparlanma ve düşen faizlerle birlikte iyileşme sürecine girdi. İktisadi faaliyetteki yavaşlamaya bağlı olarak vergi gelirlerinin artış hızında azalma yaşandı. Kamu borç stoku göstergelerindeki iyileşme eğilimi devam ediyor. 2011 yılında %40 olan borç stokunun milli gelire oranı 2012 yılı sonunda %38'e geriledi.

Enflasyondaki düşüş eğilimi devam ediyor. 2012 yılında tüketici enflasyonu önceki yıla kıyasla 4,3 puan gerileyerek %6,2 oranında gerçekleşti. Böylelikle son 44 yılın en düşük yıl sonu tüketici enflasyonuna ulaşıldı. Tarım dışındaki uluslararası emtia fiyatlarının ılımlı seyir izlemesi, döviz kurlarındaki istikrarlı gidişat ve yavaşlayan iktisadi faaliyet enflasyona olumlu yansıdı. Öte yandan özellikle enerjideki kamu fiyat ve vergi ayarlamaları enflasyonu olumsuz etkiliyor.

Gelişmiş ülkelerde miktarsal genişlemenin devam etmesi, Türkiye dâhil gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımlarını artırıyor. Yabancı fon girişlerinin uzun vadelerde yoğunlaşmasının Türkiye'nin orta ve uzun vadeli makroekonomik performansına ilişkin olumlu beklentileri yansıttığı düşünülüyor. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının Türkiye'nin kredi notunu yatırım yapılabilir seviyeye yükseltmesi de sermaye girişlerini artırıcı bir etki yaratabilir.

Reel sektörün borçluluğu artmaya devam ediyor. Firmaların 2010 yılı başından itibaren kademeli olarak artarak 2012 yılı sonunda 652 milyar lira seviyesine ulaşan toplam finansal borçları, 2013 yılı Şubat ayında 671 milyar lira seviyesinde gerçekleşti. Firmaların finansal borçlarının milli gelire oranı 2012 yılında %46 seviyesinde iken, 2013 yılı Şubat ayı itibarıyla %57'ye ulaştı.

İç talepteki ılımlı toparlanmaya rağmen dış talepteki zayıf seyir firmaların cirolarını reel olarak düşürürken, Türk lirasının değer kaybetmesinin etkisiyle artan finansman giderleri kârlılığı olumsuz etkiledi. Borsa İstanbul'da işlem gören firmaların satış gelirleri 2013 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre reel olarak %3 azaldı.

Firmaların yabancı para net açık pozisyonunun arttığı ve kur riskinin firmalar için önemini koruduğu görülüyor. Küresel kriz sonrasında ekonomideki toparlanmayla birlikte artış eğilimine giren reel sektörün net açık pozisyonu 2012 yılı sonunda 140 milyar dolar iken, 2013 yılının Şubat ayında 146 milyar dolar seviyesine ulaşıldı.

Hane halkının tüketim harcamalarının artış hızı yavaşlarken, tasarruf oranları henüz istenen seviyelere ulaşamadı. Dengeli bir büyüme politikasına yönelik olarak 2012 yılı içerisinde yurt içi talebi yavaşlatmak amacıyla alınan tedbirlerin etkisiyle tüketim harcamalarındaki artış hızı düşüş eğilimini sürdürüyor. İstikrarlı ve yüksek büyümenin sürdürülebilirliği için tasarruf oranlarının artırılması büyük önem arz ediyor.

Bu çerçevede tasarruf seviyesini artırmaya yönelik uygulanmaya başlanan politikaların sürdürülmesi ve gelir artırıcı makro politikalarla hane halkını daha fazla tasarruf etmeye yöneltecek mikro politikaların hayata geçirilmesi faydalı olur. Bu yönde atılan önemli adımlardan biri olan Bireysel Emeklilik Sistemi'nde devlet katkısı sistemine geçildi. Bunun da etkisiyle ilk 4 ayda sistemdeki katılımcı sayısı ve bu kişilerin fon tutarları %14 artarak sırasıyla 3,6 milyon kişi ve 23 milyar liraya ulaşıldı.

Faiz oranlarındaki düşüşe bağlı olarak taşıt kredilerinin artışındaki yavaşlama durarken, konut kredilerinin artışı tekrar hız kazandı. Bankaların yurt dışı finansman koşullarının iyileşmesi ve para politikasının ekonomiyi destekleyici bir konuma gelmesinin etkisiyle kredi faiz oranları düştü. Faiz oranlarının gerilemesi otomobil talebini de olumlu etkiledi ve satışlar artmaya başladı.

Ekonomik büyümeye ve istihdama katkısı bulunan konut sektörüne yönelik olarak son dönemde kentsel dönüşüm, 2B yasası, yabancıların Türkiye'de gayrimenkul edinmesini sağlayan mütekabiliyet yasası ve yeni KDV uygulaması gibi önemli düzenlemeler hayata geçirildi. Söz konusu düzenlemelerin etkisiyle ve konut kredilerindeki artışla birlikte konut satış adedi yıllık olarak %3 artış gösterdi.

Kredi kullanımındaki artışa bağlı olarak hem faiz ödemelerinin hem de hane halkı yükümlülüklerinin harcanabilir gelire oranı arttı. 2012 yılı sonu itibarıyla yükümlülüklerin milli gelire oranı %21 ve harcanabilir gelire oranı %51 olarak gerçekleşti. Hane halkı için yabancı para cinsinden borçlanmanın önüne geçilmesiyle kur riski de ortadan kaldırıldı.

Ekonomide yüksek ve sürdürülebilir büyümenin üç ayağı; fiyat istikrarı, finansal istikrar ve yapısal reformlar. Bu alanlarda ne kadar ilerleme sağlanırsa tüm ekonominin ve şirketlerin uluslararası fon girişine bağımlılığı da o kadar azalır. İlk iki alandaki ilerlemeler sayesinde ekonomideki büyümenin orta vadede daha dengeli bir seyir izlemesi ve kademeli olarak hız kazanması bekleniyor. Yapısal reform alanlarında kaydedilecek ilerlemelerse Türkiye'nin potansiyel ve sürdürülebilir büyüme hızını daha da artırır.